

تورک یوردی

تورکلرک فائدهسنه چالیشیر اون بش کونده بر چیقار

ییل ۷ - جلد ۱۴ - عمومی صائی ۱۵۷

۱۵ مایس ، ۱۳۳۴ - صائی ۷

بوقوملرک لسانی عینی برمنشادن نشأت
ایتمش اولابیلر، فقط بوگونه قادار بوامکان
اثبات ایدیله مشدر؛ بناءً علیه بویله برادعا درمیان
ایدیله من .

مدرس

دوقنور فریده سرخ کیزه

حقننده بیله جگمز شی ایشته بومجمل معروضاتدن
عبارتدر . فقط بزم ملاحظاتمز صرف علم لسان
نقطه نظرندن در؛ بولسانلری قونوشان اقوامک
(آنسولوژی) یه تطبیقاً بروحدت تشکیل ایدوب
ایتمه دکلری آیری برمسأله در . ملاحظاتمزک
منفی نتیجه سی بووحدتک انکارینی استلزام ایتمز .

دیلمز، موسیقیز

طویلاملری تکلیف ایتش ایدم . طبعی بوایش
یورلمه محتاج اولدینی ایچون آکا کیمسه تثبیت
ایدمدی . بزم اهل لسانمزه سائر فن متبیلر من
کی بکلر لکه آوروپالیلر بوایشی بزه کور یورسو-
نلر [۱] .

جودت بکک دیلمزی تماملامق بختنده کی
شو تکلیفی راقم الحروف نجیب عاصم بوندن
یکرمی بیل اول دوشونمش، پشتسته چیقان
«اورال آتای» مجموعه سنده ابتدا کنندی
طوغدیقم کلیم قصبه سنک لهجه سی، صوکرده ده
عباده ناصح افندیکنک معاوتیله «همسی» لهجه سی
ودها صوکرده ده تحفه وهی طریزنده فقط
مزاحی بریولده مجهول برذاتک نظم ایلدیکی بر
رساله اساس اولمق اوزده ارکان حریره امر استدن
توفیق بکک معاوتی ایل «ارضر ورم لهجه سی»
حقننده اوج مقاله نشر ایلش ایدم . اوت،
بومقاله لر جودت بکک دیدیکی کی استانبولدن
چیقمه دن ماصه باشنده یازمش ایدی؛ فقط

اقدام - نومرو ۷۵۹۲، ۳۰ مادت ۱۳۳۲
۱۹۹۵

اوتدن بری، هرشیده اولدینی کی،
برطرفده برسرای ویاکبار دیلمز ایله ینه بونلره
خاص بر موسیقیمز، اوتنده برخلق دلی ایله
خلق ایریمز وارددر . شو آیری وغیر بیلکک
چیقماز بر یول اولدینی نهایت، چوق شکر،
آکلاشلدی . شناسینک، نامق کلاک، رشید
باشانک همتلریله سرای ادبیاتی بیقلدی . احمد
مدحتک و بونک بتشدیردیکی بوتون زمانمز
محرر لرینک تشکیل ایتدکلری بر خلقچی اوردوسی
ایسه دیلمزی اولدجه دوزلندی . شممدی
بو اوردونک آچدی بی یول برشهر اه اولمغه استحقاق
قازانه جقدر .

«اقدام» سر محرری احمد جودت بک
ویانه دن غرنه سنه کوندردیکی بر مقاله ده :
«برمقاولده روسیه لی رادلوفک آسیا
تورکلری شرقیلری جمع ایلدیکندن بختله
دیلمزک فیضی ایسته ین اهل لسانک یالکیز
غزته ستونلرنده مقاله نشر ایتکله قالدیهرق
آناطولینک هرجه تنده تورک لهجه لرنده کی کلماتی

فرانسوزجه اوله رق نشر ایلدیکمی سوبلدیکم
مقاله لرده کی لغاتک برداناسی لهجه ده یوقدر .
بولغه چیلک نه تحف ، نه مراقی برشیدر . ایشته
باقیکز برقاچ مثال کتیریم : مثلاً کلیس لهجه .
سند قادیلر بر برینه «کله عایشه» کله فاطمه
دیرلر . بو «کله» کله سینه هیچ بریده تصادف
ایدمدیکمدن تا بیزانس زمانندن قالمه ، یعنی
روجه «قاله» دن بوزمه اولدیغه قناعت ایدیورم .
ینه بولهجه ده «مرسین» دیدیکمز آغاجه
«مورت Mount» ، سمیز اوشه ده «پریم
pirprim» دیورلر که فرانمز لرده myrte ،
pourpier اولدیغه و بونلرک اصلاً آری لهجه لرده
یعنی لاتین وروجه اولدقلرینه کوره یابیزانس
عصرندن ویاخود اهل صلیب دورنده لسانه
کیردکلرینه حکم اولنور .

ینه کلیس لهجه سنده کله لرک نصل اورته دن
غائب اولدقلرینه دائر کوزل برمنال وار . ۱۱۵۰
تاریخلرندن ۱۲۸۰ سنه قدر ، یعنی نیم چو جقاق
چاغمه دکن کندیمک و برچوق کلیسایلرک آنا
ویایلرندن بحث ایدن قالایچی اوغلی تاریخنده
اوراده وقوعه کن برقتلی «قرلق» دیه قید
ایدیور . قیتاق کله سنک اسکی شکلندن عبارت
اولان «قرلق» کله سی بوکون بوتون کلیسایلرجه
مجهولدر .

الطایفه قادیلری برشیته تعجب ایتدکلری
زمان «عنه!» دیه برندا چیقارلرلر . بن بوندای
عربجه ظن ایدر ایدم . صوکرده دن بوکله نک
اویغورجه «آزه» دن کلدیکنی قوتادغوبیلک دن
اوکرندم .

شمعی ایشی خلاصه ایدم : آناتولی

بونلر بوکی تبعلرک اهمیتنی تقدیر ایچون بر اورنک
اولا بیلیردی . نه چاره که بومقاله لر اوزمان
مملکتیمزده نشر ایدیله مدیکندن جودت بک
کی دیکروطنداشلر مزده کوره مدیلر . بوجهته
او مقصد من متنی اولدی .

معلومدر که عثمانی لهجه سی برجلده
طوبیلامغه همت ایدن احمد رفیق یاشادر . لهجه
عثانی «سی بوکون لغتچیلرک یکانه مرجعیدر .
پاشا مرحومک همتی نیل ایله برابر اثرینک
بک چوق نقصانی ، خیلی یاکلشی بولندیغی
بیلملی یز . یالکر عاصم اقدینک قاموسی و برهان
قاطعدن پاشانک لهجه سینه کیرمیش بر فورمه لق
لغت چیقاردم .

معارف نظارت جلیله سنک همتیه تشکی ایدن
لغت انجمنی بوقصانی نظر دفته آله رق قاموس
و برهان قاطعدن باشقه برچوق اسکی اثرلری
لغت نقطه نظرندن تدقیقه قرار ووردی . اعضادن
نعیم بک قاموسی اله یور ، عاجزلری ده شیخینک
آثاری ایله واقولوی تیبع ایدیورم . طبعی
برمزدن قلمدا تعصیرین دیلمزک تاریخی اثرلری
بوراده جمع ایدیه یله جکمز . فقط جودت بکک
دیدیکی کی خلق دیلنی اوکرتمک ، تیبع اتمک
ایچون آناتولی ی اوکوزله کورمک ، او قولاقه
دیگله مک لازم . انشاء بوکاده بن باسلامه جف ،
یا به یله حکم قدرنی یا به جف .

روسیه لی موسیو زادوفک بویوک عمومی
برتورک لغتی واردر که بونده مؤلف کندی
تدقیقاتی ایله آوروپاده کی نشریاتی مأخذ ایدمشدر .
بو اثرک عثمانی لهجه سینه عائد یکانه منبعی لهجه
عثانیدر . لهجه عثمانی ایسه آناتولی لهجه لرینک
مبالغه سز دورنده برنی جامع دکلدر . یوقاریده

بونلرک بالده تصنیف وتدوینی موافق اولدیغندن
هپسینی فوآد بکه تودیع ایلدک. طبعی صبره سی
کلنجه بونلرده نشر ایدیه جکدر .

شمدی کله م موسیقی مسئله نه :

شونی ایجه بیله لم که بزم شوراده ، بوراده
چالوب چاغردیغمز عودلر ، قانولر تورک سوزی ،
تورک سازی دکادر . بونلر تا نوح زمانندن
قلمه عربک ، عجمک یزانسک فنا آغش ، بوزولش
شیلرندن عبارتدر . بونکله تورک داماری
قابار سیلاماز ، اویوشد ریلور . بوکار خاقه مخصوص
اولان شو قلاسیق موسیقی ابتدا سامعلری
اویوشدیرر ، صوکره چنکی فصللری دیکلینلری
اویاندریر . ایشته شو تجربه بوموسقینک بزم
اولدیغنه ، روحمه ، اعصابمه ائی تأثیر ایتدیکنه
دلالت ایدر . تورک موسیقی و اورفه آغزی ،
دیار بکر آغزی دیدیکمز خلق ایرلری ، خلق
نغمه لیردر .

رسم کی ، حسن خط ، ادبیات و موسیقده
کاللری مسلم اولان شهزاده معارفناه عبدالجید
افندی حضر تلری برنقر آغزندن طویدقلری
برنغمه نک بر اوپه رایه موتیف اوله جغی بیسان
بیورمشلردی . موسیقده کی مهارتلری جمله مزک
معلومی اولان دیگر بذات ده نغمه لری بیاتی ،
راست کی مقاملر ایچنده صیقشدر مق چیقماز
بربول اولدیغنی سولیدیلر .

خلاصه موسیقیمزده دیلمز کی یرنده تدقیقه
محتاجدر . بونک قولایجه حلنی جودت ینه
اومقاله سنده کوسریبور :

« اوستریاده (نه کر) ده سکز اون بیک
دانه روس اسرای اسلامیه سی وار . دو ققور
لاخ دینلن ذات که کتبخانه امپراطورینک موسیقی
۴۱۹۷

هرجهتجه مجهولمزددر . بوکوزل مملکتی مختلف
اقتصاد نقاط انظارنجه تدقیق ایتک کرک . فقط
بوایله قولای اولور ایشلردن دکل . مثلاً یالکیز
لغت نقطه نظرندن تدقیقنی دوشونه لم . بونک
ایچین اوچ اولی کویله قدر کیدمک اهالیسی ایله
کوریشلمک اقتضا ایدر . شو واسع ساحه یی
بویله جه آله یوب طارامق ایچون عجمیه امکان
بو قدر . بونی مرحوم جواد پاشا تجربه ایتدی :
معارف نظر ایتندن اوزمان بوتون مکتب معلملرینه
بولندقلری یرلرک لغتلری رجس دوله یازوب
کوندرمه لری امر ایدلدی . بوامر قسماً اجرا
اولدی . نظارتیه جدوللر کلدی ، برطرفه
آتلدی . صوکره مرحوم امراء افندیک نظارتی
زماننده بوجدوللری آراتدق ، برابراق بیله
بوله مدق . طوغریسی بن بوکاغدرک غیب اولدیغنه
آجیمدم . چونکه بعضیلرینی ده اول کورمش ،
هیچ برایشه یارامیه جقلرینی اکلامش ایدم .
بوکی تدقیقات متخصصلر ایله اولورسه اوزمان
آناطولی لهجه لری تمامیه آکلاشیلور . هرکومه
خلقک هانکی اولوس ، هانکی اویماق ، هانکی
قیله دن کلدیکی آکلاشیلور . دیگر طرفدن
اتنوغرافیا جغرافیا ، تاریخ جهتلری ده تدقیق
ایدیلنجه خلقمیزک اصل و اساسی کون کی بللی
اولور .

لسان مسئله سی بویله اولدینی کی خلق
ادبیاتی ، فولکلوری حکایه لری ، آنالرسوزلری ده
بومیانده طویلانور . وقتیه برطرفدن بن ،
دیگر طرفدن کویریلی زاده فوآد بک و همشرم
معلم رفعت افندی خلق ادبیاتنه متعلق برخیلی
قوشمه لر ، داستانلر ، فلانلر طویللامش ایدک .

برکلیات الیه ایدلمش بولور . اوندن صورکه
ملی بزموسیقی ابداعی خصوصنده کی موقیتلری
جهله نك مسلمی اولان ماجارلر کی بزده ملی بزموسیقی
وجوده کتیرمک ایچون ماجارستاندن بزموسیقی
عالی کتیرمک، بولکلیاتی اوکاتودیع ایتمک ایجاب
ایدر .

اوپه را یازمق ایچون ملی وزندن باشقه سنه
مراجعت قابل اولدینی کبی عسکری مارشی
وشرقیلری ده آنجق بوززنله وجوده کتیریله بیلیر .
چونکه عسکر بر ، ایکی ، اوچ دورت دیه
موزون آدیم آتار . بونک ایچون عسکر شرقی
وتورکیلرنده طورغولر Césure دورتلی اولمقدن
باشقه چاره یوقدر . ملی عروضه مزده ۷، ۸، ۱۱، ۱۵
همالی وزنلر تمام اوپولده اثرلره موافقدر . چونکه
مثلا بدی همالی بزمصرعک برنجی طورغوسی ۴
واحدنجیسی ۳ هجادر؛ فقط بوایکنجی طورغونک
تک نقصانی بزموسیقی نغمه سیله دورده ابلاغ
ایدیلیر . سائرلری ده بویادهر .

صاری زینبک :

الله دیدم یا تاغانه دایاندم .

بن سنکچون آل قانلره بویاندم

بی قی قدر بر تورک نفرینی راپ راپ یوروتنه چک
اثرلر لازمدر . بونی ده ینسه اوردوی هایون
یا به جقدر .

بیلیم دقت ایدلدیمی . بزده یان یانه کیدن
ایکی کشینک آدیملری اویدر دقلری هان هان
کوریه مز . حال بوکه دیگر جنسدن اولان
عثمانیلر ده یوق کیدر . بونقیصه بزده نظمک ،
موسیقینک ، رقصک غیرطبیعی اولمزلندن ایلری کلویر .
موسقیمز فنی و ملی برشکله کیرمکه نظممز ،

شعبه سی مدیری برفاضلدر ، بواسرا قرارگاهنه
کیدر ، مختلف مملکتلر اهالیسنه شرقیلری
اوقوتلر بر ، آنلری دیگر ونوطیه کچیرر .
متلری ده کندیلرینه یازدیرر .

« شمعی دوققور لایخ قوجه بر اثر ترتیب
ایدیور . بتون بوتورکیلری متلریله آلمانجه
ترجمه لریله نشر ایدچک ، نوطه لری ده علاوه
ایدچک . هر شهر ویاستک شرقینی آرنجه
فصللره تقسیم ایدیور . ۲۰] »

موسیقین آکلایان بر بروفور ، جودت
بکه : « بوشرقیلرک ایچده تورک موسقیسنه عائد
شایان دقت کوزل موتیفلر وار . بوموتیفلر
برایه رایه اساس اوله بیلیر . » دیش .

وقت غزیتک ایلمک نسخهلرندن برنده
حریه نظارت جلیله سنجه خلق موسیقیسنک
عسکرلر مز اوزرنده کی تأثیر روحانیسی تجربه
ایله اکلاشیلدینی ، وطنمزک هر طرفده کلن
عسکرلر مزدن بوموسیقی حقنده - طبق دوققور
لاخ ک یایدینی کی - شرقیلر طویلاندینی ،
نوطه لرک آلدینی وبوموسیقی ایله بسته لیمک اوزره
سمومه مراجعت ایدلدیکی ، ایدیلر مزک بوکا
کیریشدکلری ، ینه عسکرلر مز طرفدن وطنی
وحاسی کوزل پارچهلر یازلدینی تبشیر
ایدیلور دی .

حریه وبحریه نظارت جلیله لری اوردوی
همپونده بولتان طبعی موسیقیشناسلر مزک آغزندن
شمعدیکی تورکیلری وبونلرک نغمه لری قید
ونوطه لری ضبط ایله نشره همت بیورورلرسه
بومثله لسان مشه سندن اول حل ایدلمش اولور ،
یعنی دوققور لایخک نشر ایده چکی اثر بولنده

[۲] اقدام عینی مقاله .

سایه‌سندنه نائل اوله جغز . باشقه چاره یوقدر .
همان اه موفق ایستون .

قاضی کوی ۱ نیشان ۱۹۱۸

نجیب عام

رقصمز یورویشمز دوزله‌لجک، درعقب مدینتده
بویوک، عادتآبردو آدیمی آتمش اوله جغز . ینه
تکرار ایدیورم ، بوموقیتده - سائر برچوق
خصوصارده اولدینی کی محترم اوردوی هابون

کوچک حکایه

ایکی

فورطنه‌دن یووارلاماق ایچون دیوارلره طو-
توندق ، چایلر آلتندن چیزلی وتلاشلی آدیملره
سیجاق اوجاق باشلرینه قوشویورلردی .

فورطنه‌نک شدتلمسندن ساحله دار جان
آنان بالقجیلر قایقلرینی دکزک آتوب کوتور-
مەسندن قورقه‌رق اولری تارالارک اورتەسە
قدر سوروکله مشلردی .

بوقطرانلی اسکی تکه‌لرک آرقەسە صاقلانان
برقاج بالقجی سمانک ودکزک بومدهش حدتە
قورقاق برنظرله باقیورلردی . صوکرا بونلرده
یاواش یاواش چکلدیله؛ آرتق کیجه کولکه‌لریله
بوفورطنه‌لی آزعین دکزی قابلامقه باشلامشدی .
بر آن کلادی که بوتون خیالر سیلینه‌رک اطراف
خوف برقرانلق ایچنده فیطنه ایله باش باشە
قالدی .

قصه‌نک اوبراوجنده محله‌لرک سیرکلشدیکی
برده ، صاری یاغمورلقلی ، اللری جیلرنده ایکی
کشی حالا دکز کنارنده ، دالغەلرک اوجنده
عنادجی برثبات ایله طوریبورلردی . بونلر ،
اوستنده برمندیل صاریلی یاغلی فسلی کوزلرینه
۴۱۹۹

شدتلی برروزکار ایری یاغمور دانه‌لریله
دکزی قامچیلایان سیاه وآغیرقیش بولوطلرینی
افقه طوضرو سوروکله یوردی .

دکز بویوک برچالقاتی ایچنده چیرپینور،
یورون داغلرکی دالغەلریله بردن هجوم‌ایده‌رک
ساحلی دوودکدن صوکره کیری کیری چکیلیرکن
اطرافده نسبی برسنزک اولیوردی . برازداها
اوتده انکیلرنده فورطنه‌نک بیتمز توکنمز
حمه‌لریله اوجلرندن دومان کی صو زرائی
داغیلان دالغەلر ، چارباچق ، ازەجک برشی
بوله‌مقدن متولد بر خرچینقله قورقونچ
اوغولتورچیقارده‌رق اوزاقلره طوغری مەتابا
یووارلانیوردی .

قصه‌نک دار سواققلری آره‌سندە- صولته
حائلر بولمقدن حدتلیبور کی - روزکار
دها زیاده قودوریور ، داملردن کره‌میدلری
اوجوریوردی .

قرەده کرک مەهور دالغەلرینه قارشلی آناتولی بی
صبرلی ومتحمل کوکسیله مدافعه‌ایده‌رکی اوزانان
طر بزون ولایتک بوکوچوک قصه‌سندە آقشامک
بوساعتندە ایشلرندن اولرینه دونن کویلولر